Барыы дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

Хаһыат 1931 сыл алтыныы 15 күнүттэн тахсар

№ 42 (4465) | 1974 сыл. Муус устар 6 күнэ СУБУОТА | Сыбаата 2 харчы

ССКП КИИН КОМИТЕТЫГАР УОННА ССРС МИНИСТРДЭРИН СОВЕТЫГАР

ССКП Киин Комитета уонна ССРС Министрдэрин Совета «РСФСР ХАРА БУОРА СУОХ ЗОНАТЫН ТЫАТЫН ХАҺААЙЫСТЫБАТЫН САЛГЫЫ САЙЫННАРАР ДЬАҺАЛЛАР ТУСТАРЫНАН» уураахтары ылыннылар. Уураахха Российскай Федерация хара буора суох зоната республика уонна дойду бүттүүнүн тыатын хаһаайыстыбатыгар сүүкэн суоллааҕа бэлиэтэнэ. Киин территориятыгар 29 уобалас уонна автономнай республика киирэр, бу зонаҕа бөдөҥ куораттар, промышленнай киинэлэр бааллар. Тыа хаһаайыстыбаннай туһалаах сирдэрэ—52 милуйүөн гектар, онтон 32 милуйүөн гектара—баараҕына.

Уураахха, сорох ситиһиилэр баалларын үрдүнэн, РСФСР хара буора суох зонатын тыатын хаһаайыстыбатын сайдыытыгар тобоостоох эйэлэҥ усулуобуйалара уонна экономическай усулуобуйалар ситэтэ суох туһаныллаллара ыйыллыннылар.

ССКП КК уонна ССРС Министрдэрин Совета бу зона тыатын хаһаайыстыбатын мунгутуурдуук интенсификациялаах ыныгыа, сирдэри кизэнник мелиорациялаах ыныгыа, кэлимэс механизациялаах ыныгыа уонна химизациялаах ыныгыа, наука, техника уонна бастыҥ опыт ситиһиилэрин производствоҕа ордук толорутук туһаныыга олоҕуран үрдүк тэтимнээхтик сайыннарыыны хаачыйыыны дьоһуннаах уоскай государственнай соругунан аахтылар.

ССКП Киин Комитета уонна ССРС Министрдэрин Совета партийнай, советскай органнар, тыа хаһаайыстыбатын уонна уу хаһаайыстыбатын органнара, дойду тыатын хаһаайыстыбатын сайдыытын эр кэнээх программатын толорууга улахан ньыматы ниллэрэн, РСФСР хара буора суох зонатыгар тыа хаһаайыстыбатын производствотын туруонник эрэ кэтэҕүүгэ ыаллары барытын онгоруохтара диэн бигэтик эрэнэллэрин биллэрдилэр.

ССКП КК СҮБЭ МУННЬАХ

Муус устар 3 күнүгэр ССКП Киин Комитетыгар Российскай Федерация хара буора суох зонатыгаары ССКП обкомнарын баскакы секретардарын, АССР-лар Министрдэрин Советтэрин Председателлэрин уонна облисполкомнар председателлэрин, ССРС уонна РСФСР кииҥ министерстволарын, ведомстволарын салайаччыларын сүбэ мунньаҕа буолла.

Сүбэ мунньаҕа ССКП КК уонна ССРС Министрдэрин Советын «РСФСР хара буора суох зонатын тыатын хаһаайыстыбатын салгыы сайыннарар дьаһаллар тустарынан» уураахтарын толорууну тэрийиигэ партийнай, советскай, хаһаайыстыбаннай органнар бырааччы соруктара дьүүллэһиллиннилэр.

ССКП КК Генеральнай секретара таб. Л. И. Брежнев улахан этиитин оҥордо.

Сүбэ мунньах үлэтигэр Политбюро чилиэннэрэ уонна Политбюро чилиэннэтэр кандидаттар, ССКП КК секретардара, ССКП КК, ССРС Министрдэрин Советын, РСФСР Министрдэрин Советын эмиссиэттэрэ үлэһиттэрэ кыттыыны ылылар.

ССТА.

РАЙСОВЕТ VI СЕССИЯТА

Информационнай иһитиннэрии

Муус устар 3 күнүгэр үлэһиттэр депутаттарын ороҥуоннаахтара Советын VI сессията буолла.

Сессия маннык бэпэрэсидиэннэрэ дьүүллэстэ:

1. Сиртэн үүнүүнү ыллыыга пятилетка соруданнарын толоруу соруктарын туһунан — тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальника, депутат таб. **С. И. Сергеев** дакылаатын.

2. Сайыҥҥы спартакиаданы тэрийии уонна ГТО нормаларын туттарыы соруктарын туһунан — райсовет бастайаннай комиссиятын председателэ, депутат таб. **А. С. Шадрин** дакылаатын.

3. Быыбардааччылар наказтарын толорон иһиҥ туругун туһунан — райсовет исполкомун председателин сылбуйаччы, депутат **М. И. Белых** иһитиннэриитин.

Бастакы бэпэрэсидиэннэ дьүүллэһиигэ кэпсээтиэ тыл этиилэр: **Г. И. Константинов** — депутат, Социалистическай Үлэ Героя, **В. Х. Жебсаин** — депутат, Субуруускай аатынан совхоз директора, **А. А. Шадрин** — депутат, «Сельхозтехника» отделениетын управлениетын, **В. Ф. Ермолаев** — тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай агронома, **Н. Е. Яковлев** — Ленин аатынан колхоз үрдүк үүнүү звеновода, **Е. И. Александрова** — Эрилик Эристиин аатынан колхоз агронома, **Е. П. Коркин** — депутат, Ленин аатынан колхоз бырабылыанньатын председателэ, **В. К. Еремов** — Ленин аатынан колхоз кылаабынай агронома.

Иккис бэпэрэсидиэннэҕэ кэпсээтиигэ тыл этиилэр: **А. С. Шишигин** — депутат, ЫБСЛКС райкомун бастакы секретара, **В. И. Романов** — депутат, Чурапчы сельсоветын исполкомун председателэ, **Е. М. Феофанов** — ороҥуоннаахтары спорткомитет председателэ, **А. М. Кривошапкин** — депутат, Субуруускай аатынан совхоз парткомун секретара, **А. Е. Филиппов** — депутат, райОНО сэбиэдиссэйэ, **А. И. Слепцов** — депутат, ис дьыала отделын начальника, **Р. Р. Буриашев** — депутат, райсовет исполкомун председателэ.

Сессия дьүүллэһиллибит бэпэрэсидиэннэрэ быһаарыыдары ылыахха уонна иккис бэпэрэсидиэннэҕэ эбэһээтэлэстибэни бигэргэтиэ.

x x x

Сессия кэнниттэн **депутатскай чаас** ыытылынна. Онно «Ороҥуон иһилиннэриэхтээх нуоҥнарын туһунан» [illegible] уонна санитарнай туруктарын туһунан [illegible] III сессиятын быһаарыытын [illegible] туһунан кэпсээтии буолла.

СИРТЭН—ҮРДҮК ҮҮНҮҮНҮ!

Тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальника, депутат таб. С. И. СЕРГЕЕВ дакылаатыттан

Биһиги партийбыт Киин Комитета уонна Советскай правительство дойдуга сир оҥоһуутун салгыы сайыннарыыга, культуратын үрдэтиигэ уонна оттон туорахтаах культуралар хортуоппуй, оҕорут астарын туруктаах үүнүүлэрин ылыыга ахсаабат кыһалҕаныыларын туралларын. Оҥ бинир чаҥыхай бөстүүтүнэн быйыл кулун тутарга Казахстан столицата Алма-Атаҕа буолбут кырыс сири туһаҕа таһаарыы 20 тыла туолуутугар анаммыах уоруулэрэ мунньахха ССКП КК Генеральнай секретара таб. Л. И. Брежнев улахан этиитигэр туруорулуубут соруктар буоллалар. Табаарыс Л. И. Брежнев ити этиитигэр урут да турбут, турар уонна кэлэр оттуҥар эрэ да үөһүннүк туруохтаах бинир сүрүн сорук быһыытынан **хас биирдии гектар үүнүүтүн үрдэтиини** аахта.

Сир оҥоһуутугар, үүнүүнү ыллыыга биһиги ороҥуоммут улахан хаамыылаах, XXIX уобаластаары партийнай конференциялаах сиэрдээхтик сэмэлэнэн турар. Оскотун пятилетка аҥыыр үс сылыгар ороҥуон сүөһүтүн интенсивтик үлэлиттэрэ бэйэлэрин эмиэлэриттэр туруорулуубут соруктары сүүрүннэн сөпсөохтук быһаарбыт буоллахтарына, хонуу улэлиригэр ити кэмиэ биллэрэ-кэстэр хаалыы тардыста. Бурдуку үүнэрин үс сылааҕы бэлэҥнэ 81,5, хортуоппуйу үүнэрин —51,7, оҕорут аһыгар 47,5 бырыыынан толорулуннэ. Оттон нэйилиэнньэҕэ да, государствоҕа да эбэх нэска киирдибит.

Бурдуку үүнэрин быйаанын көтөрүкэ Ленин аатынан колхозтар толорон иһэр, оттон Карл Маркс аатынан, Калинин аатынан колхоздар, Субуруускай аатынан совхоз ыраахтыгынан хаалылар. Хортуоппуйу, оҕорут астарын ылыы соруданнарын хаһаайыстыбалар барыа толорботтулар. 1973 сылга кураанах тэптэрэн, агрономическай дьаһаллары молтехтуук колхоздоох гектар ахсыттан 5,8 центнер бурдуку, 31 центнер хортуоппуйу, 32 центнер оҕорут аһын хомуйдубут. Ити республика ортотунан кэрдэрүүлэриттэн лаппа намыһах. Оттон, дьиҥнээх, бу үлэҕэ үчүгэйдик сыстар, баар күүһү, кыаҕы сайдан туһанар аймах буоллар, үүнүүнү ылыыны үрдэтэр кыах баарын биһиги сорох бириигэдэлэрбит, участактарбыт холобурдара көрдөрөллөр. Холобур, аҥыыр сыл Ленин аатынан колхоз Амматаары участактара хас биирдии гектар ыһыы сириттэн 12 центнер бурдуку, Калинин аатынан колхозка хортуоппуй бааһыанньатын гектарын ахсыттан 70 центнер үүнүүнү ылбыттара.

Ороҥуонтан сиэмэ хаһаайыстыбатын туһугар ыраастаабыт суох-ыытыллар. Быыбарыын туорахтаах культуралары үүнэ хаһаайыстыбалар кондициялаах суох сиэмэнэн ыспыттара. Ити итэрэс быйыл эмиэ хатыланар кутталлаах. Оҥ буоллаҕына хаһаайыстыбалар сиэмэни ыраастаабыҥнаах сөпсөохтук суоллаах бэлэмнэтэн, күүһүнү кэмиэ бу үлэҕэ дьарыктаммакка хаалаллараттан, баар сааскыы үтэйэлэриттэн ааҕар.

Үүнүүнү үрдэтии почваны оҥорууттан быһаччы тутулуктаах. Оҥ үрдүнэн үүнэ сирдэргэ бу дьыалаҕа болдьоҥо сиппэт туруллубат, сиик иһин охсуһуу, сыыс оттору суох гынныы үчүгэйдик тэриллибэт.

Биһиэхэ ыраас паар суоллата эмиэ бэрт улахан. Ыраас паар кэнниттэн үүнүү гектар ахсыттан 3—4 центнер үрдүүрэ биллэр. Ити курдук баанынаны хорутуунуу уонна тараттыыны агрономическай болдьохторго хаанчыстыбалаахтык ыытыы үүнүүтэ эмиэ быһаарар суоллаах. Кэнники сылларгa ороҥуон хаһаайыстыбалара паары, хадыылы хоторуу быыланнарым сүүрүннэн толорор эрэлэр, ити улэлэр ыытыллыахтаах агрономическай болдьохторун туруулуугa уонна хаачыстыбаларын туһугар сөпсөох суоллаары биэрбэт буоллулар. Паары оҥоруу технологията эмиэ курдуйдык кэбиллэр.

Курдан дьылга бааһына саастыы сиэгэн сайтарыы үүнүүнү ылыыга быһаарар суоллаларын үрдүнэн, бу дьыалаҕа Калинин аатынан уонна Карл Маркс аатынан колхозтарга эмиэтэ суох сыыһыннаһалар, сыл ааҥы ыһыыны бааһына сиэгэн хуоттаран ыыталлар.

Органическай уонна минеральнай уобурдуулары туттуурга бэриллэр ыйыллары, научнай рекомендациялары үүнэ агрономнар туһамматтар. 1972 сылга минеральнай уобурдуулар ыһыы сириҥ 8 бырыһыанныгар, 1973 сылга 13 бырыһыанныгар эрэ киллэрилиннэлэр. Органическай уобурдуулары киллэрии эмиэ сиппэт суох ыытыллар. Даҥыыт сылга хортуоппуй бааһыаларын гектарыгар 36 тонна эрэ мөһүөм кутуллубута, оттон быйыл ортотунан 100-түү тонна киллэрилиэхтээрэ биллэр эрэ 48-тыы тонна таһаарыллыбыт.

Сиэмэни ыһыыга бэлэмнээһиҥҥэ—сылытыыга, аҥаастааһыҥҥа, хортуоппуйу эрэвизациялаах ыныгыа, оҕорут астарын рассадатын бириэмэтигэр үүнэрэллэрэ эмиэ эбэх итэҕэстэрдээхпит.

Туорахтаах культуралар үүнүүлэрэ ыһыыны сүөһүгэ тэбиэтэриттэн уонна оттуу хомуйуулаах улахаммык паатыыр. Кэнники үс сылга 2503 гектар туорахтаах культура ыһыыта хомуллубата, оҥ иһиҥэр оттуу охтуутуттан 939 гектар сүөһү сиититтэн 896 гектар. Бу итэрэс ордук совхозка уонна Карл Маркс аатынан колхозка сыыһыннаах. Инникитин маанык эрэ, хаһаайыстыбаннаах суох быһыы таһаарыллыах суохтаах.

Күөх ыһыы үүнүүгэ барыа хаһаайыстыбаларга быстар намыһах. Совхоз сыл аайы 600—700 гектар күөх ыһыы быыланыа толорбот, испытыттан да үүнүүнү ылбат. Инникитин күөх ыһыыны сиилэ буолар уонна тордуҥар астаах культураларынан солбуйуохха. Сүөһү ыһылыгын түүнэрэр идэтийбит бириигэдэлэрэ, звенолара сэрэйиэхха.

Туорахтаах культуралар үүнүүлэрин валовой хомуурдар пятилетка тоҕордаҕын толорор туһугар хаалбат иэҥ сылга 4900 гектар сиргэ гектарын ахсыттан 8 центнэртэн итэҕэйэ суох үүнүүнү ылар быһыт иэдэс. Итиннэҕэ кыахтар баалaр, оларбыт толоруу туһаныыллар.

Сири оҥоруутa, үрдүк үүнүүнү ылыыга агрономнар улахан оруолларыттан. Кинилэр сатабылларыттан, көрдөтүннэриттэн, ыраатыннэриттэн бу үлэ быһаччы тутулуктаах. Биһиэхэ бу оттуҥан атыттарга хаалбыр буолуох специалистар суох буолбуттахтар. Ленин аатынан колхозка С. В. Кочеткова үөрүнүк ыраахтыйан үлэлэн, сирин-уотун сиһилии билэн, дьонун-сэргэтин көрөтэн кэнники сылларгa баланча үчүгэй тумуктары ситиспит. Оҥоруулуу учаастагар агрономическай дьаһаллар тэхтубут түбэлтэлэрэ суох. Туорахтаах культуралары сортовой сиэмэнэн ыһыы соруга быһаарылынна. Эрилик Эристиин аатынан колхозка эдэр агроном Е. П. Александрова үлэлиэриттэн бу сылаба эмиэ хамсаһын тиэхэн эрэр.

Оҥ эрэдэ соччо-баччы хөбүлэһиннэ суох үлэлиир, туруорбут сыалларын толоруга дьүүлүүрдэрин көрдөрбөт табаарыстар ороҥуонтан эмиэ баалaр. Оннук итэҕэстэхтэр итэриигэр Субуруускай аатынан совхоз кылаабынай агронома В. Н. Чичигинаров, Ленин аатынан колхоз Амматаары участактарын үрдүк агронома Е. С. Ядреева киирсэллэр. Бу специалистар үлэлиир сирдэриэгэр баһыыбаларын уобурдуу кыайан киллэрилиннибэт, ыраас паар обработката ыытыл-

(Бүтүүтүн 2 стр. көр).

СИРТЭН—ҮРДҮК ҮҮНҮҮНҮ!

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. нөр).
лыбат, кондициялыар ситэ тиреэрдиллибэтэх сиэмэни ыйыы матырыйаала өтөстөллөр.

Иннинитин тыа хаһаайыстыбатын управлениета, колхозтар уонна совхоз салалталара агрономнарга туспах үлэлэригэр үрдүк кордобулу туруорааллара уонна бириэмэтигэр соптоох комсомуол өгөрөллөрө эрэйиллэр.

Соторуттааҕыта биһиги республикабытыгар кэлэ сылдьан ОСКП-Кини Комитетын Политбюрутун чилиэнэ, СССР Министрдэрин Советын Председателэ таб. А. Н. Косыгин Саха сирин тыатын хаһаайыстыбатын иниигэр эйэлээннэх хортуоппуйга уонна оҕоруот астарыгар иннинэй ыйдыйыытын миэстэтигэр быһаарар аналлаах сорудах турбута. Оттон, "үөнэ эрилиибитин курдук, бу салаада биһиги ороҕуммут улахан хаалыылаах. Ол сүрүн бириҥнитинэн хортуоппуйу уонна оҕоруот астарын үүнэриҥэ үгүс салайааччылар быт уонна специалистарбыт билиҥин дорааны соптоох суолтаны биэрбэттэрэ, сири оҥоруута, нүөлсүтүүтэ уонна уоҕурдуута, үүнүүнү көрүүгэ-харайыыга үчүгэй кыһамнары суова-буолаллар. Итинник тахчылар ордук совхоз Хатылыгаары отделениетыгар уонна Ленин аатынан колхоз Амматалаҥы учаастагар таһаарыллаллар.

Ороҕуонна хортуоппуйу соптоох сиэмэни өлөрүү уонна бу культура барыы үлэлэрин комплексайдык механизациялаһын боппуруостара быһаарылла иликтэр.

Хортуоппуйбу үүнэриҥэ быдьарыыларыгыа итэҕэстэр быйыл хатыланыах курдуктар. Ленин аатынан колхозка хортуоппуй сиригэр органическай уоҕурдуу ну киллэрбэккэ олороллор. Карл Маркс аатынан колхозка минеральнай уоҕурдуу, техника өрөмүөнэ сабалаах да илик.

Аасыыт сылларга өрөруот астарын үүнэрии үчүгэйдик тэриллибэтэҕэ, техническай хаһаайыстыбара болдьоҥо ситэ ууруллубатаҕа.

Быйыл совхозка 1000 кв. метр иэнэҥэх саҥа теплица, Ленин аатынан колхозка 400 кв. метр диэннэх капитальнай рассадник тутуллуохтаах. Ол гынан баран теплица тутуута эмиэ хойутаан эрэр.

Иннинитин хортуоппуй уонна оҕоруот астарын үүнэриҥин, бу үлэҕэ хаһаайыстыбалары, кинилэр отделениелэрин уонна учаастактарын идэтитиҥин быһаарыахха. Хортуоппуйу биллиҥни курдук түөрт сиргэ тарҕатан үүнэриэхтээх аналаастаан 1—2 уулаах, киэҥ, табыгастаах сиргэ кинниэххэ. Тоҕуурук сылга эргичиҥ үлэлиир идэтийбит звенолары тэрийиэххэ. Мындаҕаайыта оҕоруот астарын аһаас грунта үүнэриҥин, оттон Хатылыҥа пленочнай хаһаайыстыбаны олохтоохтук тэрийиҥин сиэтиҥ...

Хортуоппуйу уонна оҕоруот астарын эйбэтин бирэ комо салаатын быһыытынан рабочайдар уонна сулууспалаахтар бэйэлэрин уһанйбаларыгар ити культуралары үүнэриилэрин тэрийиэххэ. Бу дьыалаан олохтоох Советтар исполкомнара быһаччы дьарыктаналлара наада.

Кэнниҥ үс сылга ороҕуон хаһаайыстыбаларыгар 4890 гектар ходуһа сиргэ туспарылыанна, 797 гектар тыа баайынаҕа солоонно. 264 км-даах капитальнай быһыт бүтэбэр тутуллуннулар, 7200 гектарга минеральнай уоҕурдуу ну киллэрии үлэлэрэ ыытылыннылар. Ол эрээри мелиоративнай үлэлэргэ биһиги эйбэх итэҕэстэрдээхпит: государство биэрэр үбүн ситэ туһаммаппыт, технологическай комплекстар тутуһуллубаттар, нүөлсүтүү системалары оҥоруу тэтимэ наһаа быстаан.

Сири мелиорациялаһыыга иннинитин тосту өгүллүүнү оҥордохпутуна сатаанар. Быйыл ороҕуон үрдүнэн 2434 гектар ходуһа сирин оҥоруохтаахпыт, 310 гектар тыаны баайынаҕа солуохтаахпыт. Эрилик Эристиин аатынан колхозка Хонду системата олохха киириэхтээх, Субуруускай аатынан совхозка уонна Ленин аатынан колхозка үһүн ыллаах культурнай мэччирэҥ тутуута ситэриллиэхтээх. Бу үлэлэри сүрүннээн ПМК уонна «Сельхозтехника» отделениета толоруохтаахтар. Ол тыынан баран ПМК коллектива бастакы кварта ал устата туох да бөҕчүмнаах үлэни ыыппата.

Райсовет исполкомун быһаарыытынан быйыл ходуһа уонна мэччирэҥ сирдэри оҥоруута муус устар 15 күнүттэн бэс ыйын 15 күнүгэр диэри ударнай ыйдар биллэрилиннилэр. Онон ити бириэмэҕэ туһаннаах бөдөҥсөөтчиктэр уонна хаһаайыстыбалар быааҥҥа көрүллүбүт үлэлэри толоруута эрчимнээх дьаһаллары ылыахтаахтар.

Быйыл кураан буолара сабаланар. Онон ходуһа уонна мэччирэҥ сирдэригэр хаар түүн тутуута, сааскы ууну аналаан хаалытыыга эмиэ кыһанарбыт наада.

Ударнай ыйдарга ходуһаны ыраастаһыҥҥа, сиардийэлэр өрөмүөннэригэр, капитальнай бүтэйдэри тутуута общественность субуотуниьуктарын тэрийиэххэ.

Пятилетка хаалбыт сыллары гар Амма уҥуоргу өттүнээҕи үрэхтэри уонна Нуотараны туһаҕа таһаарыы үлэтэ ыытыллыахтаах. Ороҕуон иһигэр ууну хаалытан, ардахтатан нүөлсүтүү системалары тутуу барыахтаах. Быйыл Субуруускай аатынан совхозка уонна Ленин аатынан колхозка өр сыллаах культурнай мэччирэҥнэр ситэриллиэхтээхтэр. Пятилетка бүтэһигэр быааннаах быһыытынан барыта 1000 гектарта өр сыллаах культурнай мэччирэҥ олоххо киириэхтээх. Онон бу соругу толоруута хаһаайыстыбалар соптоох ахсааннаах механизаторскай кадрдары булунар уонна бу аскиллээх үлэни утумнаахтык ыытар эйгэһиистээхтэр.

Сири оҥоруута саар техниканы үрдүк кэдьүүстээхтик туһаныы быһаарар суолталаах. Ол үрдүнэн ороҕуонна бу дьыала быстар күһаҕан туруктаах. Тракторлары, автомобиллары, тыа хаһаайыстыбатын массыыналарын чаастатык алдьатыы кэһиитин тахса турар. Ол буоллаҕына механизаторскай кадрдары кытта үлэ мөлтөҕүтүн, сорох сирдэргэ трактористар, шоферлар тиийбэттэриэн сибээстээн техниканы көрүүгэ-чиҥэтиигэ, туһаныыга эйгэлэнэ намтаабытыттан тахсар. Билигин ороҕуон хаһаайыстыбаларыгар трактористарыынан хаарчыллыбыт 81 бырыһыан, шоферлардыан хаарчыллыбыт 78 бырыһыан эрэ. Ити үрдүнэн колхозтар уонна совхоз салалталара механизаторлары баланнэйин быааннаах үксүгэр толорботтор.

Сааскы ыһыы саҕаланара биир эрэ ый курдук хаалла. Ол үрдүнэн баччаанга диэри ыһыыны баланнэйин наһаа быстаннык ыытыллар. Тракторлары өрөмүөннэйин графиктэ ордук Баланнэйин аатынан, Карл Маркс аатынан колхозтарга тохтоо өйдөр. Бу колхозтарга уонна совхозка тыа хаһаайыстыбатын массыыналарын өрөмүөнэ саҕаланна эбэтэр илик.

Ити итэҕэстэри барт түргэнник туоратар, техника өрөмүөнүн бүтэй бастакы ангарын иһиэн бүтэрэр соруктаахпыт.

Саас кэлэн, суол-иис алдьанан эрэр. Оттон хаһаайыстыбалар уматык, оҕуруох матырыйаалларыынан хаарчыллыбыттар. Бастакы аналлаах массыыналары бэрт түргэнник өрөмүөнэн, иккі сменаҕа үлэлэтэн адъаһын субу күннэргэ 800 тоннаттан итэҕэһэ суох уматык уонна оҕуруох матырыйаалларын тиэйэн түһэриннэхпитинэ эрэ сааскы үлэлэри толору ыытар кыахтаахпыт.

Ноҕуоом таһыытыгар, бурдук сиэмэтин ыраастаһыҥҥа эмиэ элбэх үлэ турар. Оттон дьыл буоллаҕына адъас кэлла. Быйыл ыһыы эрдэ саҕаланар кыахтаах.

ЫБСЛКС XVII СЪЕҺИН ДЕЛЕГАТА

КОМИ АССР. Суоттуур сыах бириэдьиэрэ, сыахтаах комсомольскай тэриллэ секретаара Лидия Москательникова — Жешартскайдаары фанерный завод коллективын үлэҕэ албан аатын үөскэтээччилэртэн биирдэстэрэ. Бириэмэҕэ эйэр чилиэннэрэ кинилиин үлэлиилэриэгэр чэпчэки, ноктоах, кордоох. Салайааччылаарын кытары биирдэ үлэ үрдүк оҥорумтуотун иһин оскуйаллар уонна үчүгэй ситиһиилэлэр. Сыахха фанераны былаанныахтын бэлэмнээбин хаарчыллар, маанан экспорта барар бородуукторда бырыһыанна үрдүк.

СНИМОККА: ЫБСЛКС XVII съезин делегата Лидия Москательникова.

ССТА фотохрониката.

ТАБ. С. И. СЕРГЕЕВ ДАКЫЛААТЫН ДЬҮҮЛЛЭҺИИ

—Оҕоруот аһыттан уонна хортуоппуйтан үүнүүнү ылыыга улаханнык хаалан иһэрбит туһунан аасыт сылга бэрт үгүс үүк кэпсэтиһэн соптоох дьаһаллар ылыллыбыттара,—диир депутат, Социалистическай Үлэ Героя **Р. И. Константинов.**—Ол эрээри туруоруллубут соругу толоруута практическай үлэ ыытыллыбата, туһаннаах салайааччылартан, специалистартан ирдэбил өгөбүллүбүта. Биһиэхэ, Мындаҕаайыта, оҕоруот үлэтигэр быйыл баччаанга диэри туох да үлэ бара илик. Агрономмут түгэнэстаатаан үлэлээбат, нэйилиэк Совета манна ороспот. Оттон колхоз бырабылыаннытын председателэ да, кылаабынай агроном да сылдьан дьаһал ылбаттар. Ол түмүгэр уонсайыынан миэстэҕэ дьону үлэҕэ хаҥатан туруоруу биллэрдик молтоотор. Сир өгөбүүтүгэр үлэлээччилэри хонтуруоллаабын, кинилэргэ кердобулу туруоруу суох. Иннинитин салайар кадрдартан, специалистартан кордобулу күүһүрдүөххэ.

«Сельхозтехника» отделениетын управляющайа, депутат **А. А. Шадрин** хортуоппуйбуна-оҕоруот аһынан нэйилиэнньэ наадыйыытын толору хаарчыйар, пятилетка сорудахтарын толорор иһин бу культуралар ыһыыларын кинниннэргэ, кэдьмэ ситэргэ, пленочнай теплицалары улаатыннарарга, ноҕуому таһыы үлэтин механизациялыырга, манна атын сирдэргэ баар үчүгэйдэриттэри туһанарга баайынара нур ноҕуому киллэриини кинэнник ыытарга этиилэри өгөрдө. Итиннэн салгыы кини сир өгөбүүтүгэр хаһаайыстыбалар бэйэлэрин техникаларын элбэхтик үлэлэтиллэрэ уонна саппаас чаастарга сайаанканы бириэмэтигэр өгөрөллөрө наадалаарын туоларынан эттэ.

—Сири оҥоруута уонна үүнүүнү ылыыга биһиги ороҕуммут хаалан иһэрэ түбэспиччэ буолбатах. Ити сүрүн бириҥнитэ—манна соптоох суолтаны биэрбэттэн,—диир тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай агронома **В. Ф. Ермолаев.**—Биһиэхэ техника да, үлэһит күүс да баар. Материальнай-техническай базыбыт суох диир эмиэ түктэри буолуох этэ. Ол эрээри туһаннаах салайааччылартан, специалистартан соптоох кердобул туруоруллубата, бир да кини сэмэдэ, эпизэккэ гардыллыбата. Иннинитин ирдэбили күүһүрдүөххэ. сир өгөбүүтүн барыа салаа үлэлэригэр хаачыстыбаннай кердоруулэри туоларыахха.

Ленин аатынан колхоз үрдүк үүнүүтүн звенотун звеновода **Н. Е. Яковлев** агрономическай дьаһаллары олохха киллэрэр буоллахха сиртэн үүнүүнү ылар кыахтар толору баалларын түһүнан кэпсээтэ. Быйыл сааскы ыһыыга бэлэмнэниигэ кини үлэлиир колхобуттар сорох үлэлэр ыытылларларын тэҥинэн итэҕэстэр уонна ыарахаттар баалларын, ол курдук ноҕуом таһыыта кыаллыбатын, техника, ордук трактордар эргэрбиттэрин уонна саппаас чаастарын чаастыллыы ситэтэ суоҕун тустарынан эттэ. Түмүгэр кини сири нүөлсүтүүгэ, ууну тутар буор уонна хаар быһыттары үгүстүк оҥоруохха диэтэ.

Эрилик Эристиин аатынан колхоз агронома **Е. И. Александрова** колхозка сааскы ыһыыга бэлэмнэнии үлэ турутар уонна үүнүүнү ылыыга баар сорох итэҕэстэргэ тохтоото. Кини ордук чорботон хортуоппуй уурар модуал тиийбэтин, хортуоппуй ыһыытыгар ууну куттарар установка суоҕун, паары оҥоруу ситэ ыытыллыбатын, онуоха колхоз техника биэрбэтин бэлиэтээтэ.

—Биһиги баайынаҕа органическай уоҕурдуулары молтохтук киллэрэрбит үрдүнэн гектартан 7—8 центнер үүнүүнү ылабыт. Ити гарантийнай үүнүү,—диир Ленин аатынан колхоз кылаабынай агронома **В. К. Ефремов.**—Оттон уоҕурдуулуу үчүгэйдик киллэрэр буоллар, эссе ордук үүнүүнү ылар кыахтар баалар. Ол иһин агрономнар бастайаннай техникалаах буоллаларын ситиһиэххэ, сиитырдиҥэ былаанныах үлэни ыытыахха, оҕоруот аһын уонна хортуоппуй ыһыыларын кинниэхха.

Субуруускай аатынан совхоз директора, депутат **В. Х. Жебсаин,** сир өгөбүүтүгэр, үүнүүнү ылыыга кэскилээхтик, былаанныахтык дьарыктаныы наадаларын бэлиэтээн туран, хортуоппуй уонна оҕоруот аһын ыһыыларыгар совхозка ыытыллар сорох үлэлэри арыынна. Сааскы ыһыыга уматытыынан хаарчыныыга дьаһаллары ылларга, хортуоппуй ыһыытыгар соптоох сирдэри буларга уонна сир өгөбүүтүгэр, үүнүүнү ылыыга тыа хаһаайыстыбатын управлениетын эрдэлэрэ эттэ.

Ленин аатынан колхоз бырабылыаннытын председателэ, депутат **Е. П. Коркин** бэйэтин этиитин үүнүүнү ылыыны үрдэтии сорох бөппуруостарыгар туһаайыллаары кэтэбүүнү уонна обработкалаһыны оҥуобай болдьоҥо ылыахха, диир кини. Ороҕуон киниигэр үгүс суоһу баар, ол ноҕуомун баайынаҕа таһаарыыта Чурапчы сельсоветын исполкома кэмолоҕоро наада. Билигин ороҕуонна иккі эрэ теплица баар буоллаҕына, 4-5 оҥоруохха наада. Оҕоруот аһын аһаастык үүнэриҥин эмиэ ыытыахха.

СОВЕТЫН АЛТЫС СЕССИЯТА

Спорду маассабай оҥорон иһиэххэ

Быйылгы сайыҥҥы спартакиаданы тэрийии уонна ГТО нормаларын туттарыы сорудаларын түүнэн дакылаатыгар депутат таб. **А. С. Шадрин**, СССР Министрдэрин Совета «Физической культураны уонна спорду салгыы сайыннарыы дьаһалларын туһугунан» хаһаайыныттан буолла. Оттон Ленин аатынан колхоз спортсменнара үчүгэй тэрээһини көрдөрбөтөхтөрө хаһыс да сылы-гар барда.

ГТО комплексын саҥа нормативын туттарыы булгуччуллаах көрдөбүл быһыытынан түүрүллүннэ. Ааспыт сыл бастаҥы аҥарыгар сорох үлэлэр саҕаламмыттара. Оттон нормаҥы туттарыахтаах улахан дьонтон аҥардара эрэ туттарбыттара. 1973 сылга 3 спорт маастара, 2 маастарта кандидат, 21 бастакы разрядтаахтар уонна 158 II-III юношескай разрядтаахтар бэлэмнэнилэр.

Ол эрээри спортивнай үлэбэ биһиэхэ биллиһиҥ да үгүс итэҕэстэр баалаах. Бастатан туран, спорт оссо да маассабай буола илик диргэ тиийэбит. Оҥу буолар күрэхтэһиилэргэ арыйах ахсааннаах уруккуттан бэлэм спортсменнарбытынан эрэ кыттарбыт да көрдөөр. Бу сүрүн бирчиинэтэ физкультура уонна спорт өрөйүөнүнээҕы комитета (председатель Е. М. Феофанов) уонна «Урожай» ДСО совета (председатель С. С. Романов) ситиэ суох үлэлиилэригэр сытар. Киниилэр кинэс спортивнай активы түмэ тардар сөптөөх сылтаны олохтооботтор, спортивнай актив мунньахтара, түмсүүлэрэ ыытыллыбаттар, баар итэҕэстэр дьүүлэ, кэпсэтиигэ туруорулаабаттар. Активы кытта үлэ молтох.

Комитет уонна «Урожай» ДСО совета алын сүүһүх физкультурнай коллективтар үлэлэриниэн, секциилары тэрийиилэриэн дьарыктанар, миэстэҕэ чаастатык сылдьан быһаччы көмөлөһөр оҥкуттар аҥардас күрэхтэһииттэн күрэхтэһиини тэрийиилэриэн түбүгүрэн тахсаллар. Ол түмүгэр алын сүүһүх тэриллэлэр баалларасуохтара биллибөт. Комсомол райкомун оттүттэн ыччат орто туттар спортивнай үлэни тэрийии эмиэ ситиэ суох.

Онон сүрүн сорукпут—спорду маассабай оҥоруу. Бу үлэҕэ барыы хаһаайыстыбалар салайаччылара, пәһилиэктэр Советтара сүһыаннарын тоҥсту туһсаҕаллара наада. Спортивнай үлэ Ленин аатынан колхозка (бырабылыанныа председателэ **Е. П. Коркин**, пәһилиэктэр Советтарын исполкомнарын председателлэрэ Ф. Р. Софронов, М. Х. Идрихинскай) ордук молтох туруктаах. Кыахаах—билиҥнэн—сайыҥы спартакиадаҕа ыытыбатаҕа, саахымакка, хайыһарга хамаанда туруорбатаҕа,— ГТО нормаларын туттарыыны тохпута.

Дакылаакка спортсменнар ортолорутар иитэр үлэ туруга киэҥник ырытылыына. Өрөйүөнүнэ аҕыйаҕа суох спорт ветераннара сыралаахтык үлэлиилэр, үгүс үчүгэй спортсменнардаахпыт. Ол гынан баран спортсменнар ортолоруттан сиэр-майы нормаларыгар сөп түбэспит дьайыылары оҥоруу, бөрөөдөгө, дьиссиплиинэҥи кэһии түбэлтэлэрэ тахсаллар. Итиэ барыта арыгылаһыы содулугар оҥоһуллар. Элбэхтэн аҕыйах холобуру аваллахха, биир кэмнэ РСФСР «Урожай» ДСО обществотын өрөлөргө чемпиона буолан сылдьыбыт **Николай Местниковы** билигин арыгыһыттан атыыннан латтаабаттар, спорт маастара Семен Морфунов ааспыт сылга өрөйүөн чемпионатыгар итириитэҥ тустар быраабын биир сылга быстарбыта, спорт маастара Афанасий Матвеев буруйу оҥорон суоттаммыта.

Спортсменнар ортолорутар иитэр үлэни туһсарыыга олохтоох Советтар, барыа общественнай, хаһаайыстыбаннай тэриллэлэр утумнахтык ыытыллыа наада. Туох-ханнык иннинэ, спортсмен ыччат техническэй ситиһиитиэн эрэ аҥардастыы көрбөккө, кини чайыы-сигили оттуннан, кини быыстыанан хаачыстыбатын чөрбөтөн сыаналаһыы баар буолуохтаах. Бөрөөдөгө кэһиилэри, буруйу-сэмэни оҥорооччулары тутатына сэмэҕэ тардан иһии—квалификациилары ааҕыллыы, спортивнай титуллары биэриини тохтотуу, күрэхтэһиигэ кыттар бырааптарыа быыһыы, туспаах тэриллэлэриниэн сөптөөх миэстэлэргэ тартарыы күрдүк дьаһалларыа олохтоохуун—наадалаах.

Дакылаатчыт өскуолаларга физкультурнай-спортивнай үлэ туругар эмиэ тохтоото. Киин Дириҥ орто өскуолатыгар бу үлэ балачча үчүгэйдик ыытылларын оттон Хатылы, Чурапчы орто өскуолаларыгар молтох туруктааҕын баланнаата. Ордук начальнай ыыстастарга ыытыллар уруоктар намыһах таһымнаахтар. Өскуолаларга гимнастика, өскүүл техникиин, саахымат, хүөбөй секциилара суохтар. Эбэтэр олус арыйах оҕолоохтор уонна сиэтэмэлээхтэр үлэлээбэттэр.

x x x

БУ БОППУРУОСКА ыал эмиэ депутаттар уонна сессия кыттыылаахтара сүрүн болҕомтону тэрийэр үлэҕэ баар итэҕэстэри туоратыыга уонна эмиэ сорукта туһаайдылар ЫБСЛКС райкомун бастаҥы секретаря, депутат **А. С. Шишигин** ыытыллар спортивнай дьаһалларга билигин да сорох хаһаайыстыбалар салайаччылара столта биэрбэттэрин, ол курдук, холобур, кинилэр дьоҥу ыыппакка хайыһаһыыны ыраах сиргэ айаннаан быдаан тохтубутун ыйда. Өрөйүөн кинигэр хайыһар базатын тэрийэр наадалаах уонна спартакиадаҕа кичэллээхтик бэлэмнэнии сорукта туһарыллыа этэ.

—Өрөйүөн кинигин олохтоохторо спортивнай үлэни улахан ньыуулаах.—диир Чурапчы сельсоветын исполкомун председателэ, депутат **В. И. Романов**.—Ол эрээри сорох тэриллэр салайаччылаарын өттүгэр көҕүүнүк сыһыанньалыы чахчылара суох буолбатахтар. Биһиги оҕолорго аналын кинигэтэ оҥорторуллубут, эмиэ комсомольскиктар начальниктара С. П. Дьячковскай уонна куттарыы курдук барт кыра үлэни ыытарыгар аккаастаммыт оҕолору катога суох хаалларда. Спортивнай үлэни тэрийиигэ өрөйүөнүгэ профсоюзкай тэриллэ улахан оруолу ылыахтаах. Спортивнай өскуолаларга пәһилиэктэртэн оҕолору албэхтик үөрэттэриэхха. Маныаха өскуолалар салайаччылара миэстэлэрэ сылдьан кэпсэтиилэри ыытыллара наада.

Субуруускай аатынан совхоз парткомун секретара, депутат **А. М. Кривошапкин** совхозтан спортсменнары кытта үлэ ситэтэ суоҕун, кинилэри эрдэттэн эрчийии ыытыллыбатын, өскүүлэларга физкультурнай, спортивнай үлэ үрдүк таһымнаахтык барбатын, чэпчэки атлетика уонна муҥура хаалбытын, онноофор сорох сирдэргэ хайыһарынан сүүрүүнэн букатын молтохтук ыытыллыбыттарын чөрбөтөн баалыстэтэ.

—Спортивнай үлэни тэрийэн ыытыыга материальнай база суох диир сыыһа,—диир райОНО пәһиадиэстэйэ, депутат **А. Е. Филиппов**.—Өрөйүөнүгэ спортивнай үлэни салайар туһаайыллаах спортивнай тэриллэлэр комсомольскай райкома иннигэтин спортивнай үлэни күүһүрдүтүгэ быһаарар оруолу ылыахтахтар. Маҥтан салгыы физкультура уонна спорт өрөйүөнүнээҕи комитетын председателэ **Е. М. Феофанов**, кыдыыла отделын начальника, депутат **А. И. Слепцов**, Ленин аатынан колхоз бырабылыаннаатын председателэ, депутат **Е. П. Коркин** спортивнай үлэни туһарыыга соруктарыгар этиилэри оҥордулар.

Райсовет исполкомун председателэ, депутат **Р. Р. Бурнашев** бэйэтин этиитин спортивнай үлэни маассабай оҥоруу сорудаларыгар аналаата.

САРСЫН—ГЕОЛОГ КҮҺЭ

ОРЕНБУРГСКАЙ УОБАЛАС, Оренбургскэ кыардьаҕас геологыан, Ленинскэй уонна Государственнай бириэмиитэ лауреата Сарсын Ивановичка 60 сааһа

ҮЛЭ БЫРААҺЫННЬЫГАР

ТЫНДА БӨҺҮӨЛЭГЭ (Амурскай уобалас). Транссибирскай магистральтан Саха сирин соҕуруу аттүнээҕи баай чохтоох уонна тимир рудалаах сирдэргэ тардыллар Бам—Тында тимир суол туутуттуттаан коммунистическай субботнигы ыытар штаб тэриллиннэ.

Бүтүн Союзтаабы ударнай комсомольскай тутуу коллектива муус устар 20 күнүгэр үлэ оҥорумтуотун мунутуурдук урдэтэргэ бэлэмнэнньиллэ. Бу күн үлэҕэ үс тыһыынча кэриҥэ киһи тахсыаҕа. Кинилэр 750 метр усталаах ыстаал суолу тардыахтара, тимир суол арааһыгар 7 тыһыынча нүбометртан итэҕэйэ суох буору нутуохтара, суол оҥоһуллар сиринэн иккі километр усталаах ойуулуу солуохтара.

ССТА.

ДОРУОБУЙА МУННУГА

Иирии—кутта

Киһи, суоҕу олоҕор иирии кутталлаах ырыы буолаарыы, ол туохтан төрүөттэҥэрин учуонайдар быһаарбыттара өр буолла. Иирии утары охсуһуу, киһи күөдьүйэр түбэлтэни бохсуута уонна сөрөтөр дьаһалларыа тобулуута ораас оруттаах үгүс улаан ыыппыттара.

Иирбит суоҕуттан, ыттартан уонна ымыылартан тарҕаллар бу ырыыга хаптарбыт киһи аахайбакка сылдьан тутатына эмиттэрэ көрдөрбөтөҕүнэ, кини доруобуйатыгар, оҥу аҥаа олоҕуттан суоһаалыыа нуҕуйар. Киһи бу ырыыга сутуулубутун олох да билбэккэ улаатан-хамсыы сылдьыан сөп. Оттон ырыы иирэ ыытыллыбыт бастан первоэ киирэн сүүрүүдэр, киһи сиҥин уоҕуттар, мэйиитигэр тиийэн олохсуйар, төрүүр-уулуур. Сутуулубут киһи бааба аҕыйах, ыаллар, бэйэтин туруга молтоотор-ыалтоон барар. Сарсыын, хабардатын быччыгнара наҺаа марыылаахтык тардар буолаллар.

Итинник тартаран марытыйарыы тыыл кыратык да үрдүк уонна бал уулуу иһиэрэ да гынара эбии бөрөтөлөөр. Капиталыыс хаайтарар, барыа органнара мораханнык параличтаан бараллар. Бу түбэлтэҕэ киһи 5-6 эрэ хонуукка ыалдьан өлөр, ыалдьыбыт ыаллар киһиттэн да куттаммат буолаллар, бал күрүлүүр күүгэ дорообоонньо мэстиэхэ кииллэр, дьиэ суоҕутэ буоллун, киһи буоллун барытыгар саба түһэллэр. Бу кэмнэ марыы ыстыытын кутталга өрүүк улаатар. Ыалдьыбыт ыаллы, суоҕу ытыраахтан эрэ буолбакка, силиэн бөҕэттэн эмиэ сутуйуохха сөп.

Ытыттарбыт киһи бастаҥы кэмэ (прионика) ыытыллар ньуунуттан хайдах эмтэлэриэн ыалдьыбыта өссүлүннэриэн эрэ, ытырбыт киһиттэн быыны онобуллар. Итиэ суоҕу (ыт) туга-ханныга биллибэкэ куотан хаалар түбэлтэтигэр, быыны ыытыллара булгуччуллаах.

Ырыы туарыы хааччахтыар ньиэннэн эмиэ суоҕутуттар, булчут уонна хаабыт ыттарга сылаата харыстыйар быыны онобуллуохтаах. НөҺиэлиэйдэх нуунньар санитарнай туруктара, ыаллар бу оттүнэн гуттуннан олоруулара барыа көрдөбүлэрэ эмиэттэннэр буолуохтаахтар.

Ытыттарбыт, хаһа тартарбыт, гыната уҥаҕымыт киһи маастайтан суһал кэмэҥу оҥорторо охсоруу иссо биирдэ ойдотобут.

Бу ырыыттан сөрөтөр дьаһалларыа, түрүннүк олохтуурга райсовет исполкома соторуттаабыта таһаарбыт быһаарыыттан толоруута олохтоох Советтар, пәһиадиэстэйдэр бүтүннүүтүн ылсыахтаахтар.

М. ИВАНОВА,
врач-инфекционист.

Литературнай МУННУК

Василий ПАВЛОВ

Саргыаах олохха
Соргулаах суолунан
Салайан аҕалбыт
Партия сирдьиниэ
Махтанан, барҕалаах
Баҥыыба тыпларын
Элиэнэм иэнигэр
Дьиэрэтэн, дуоратан
Сахалар оҕуокай этэллэр.

Үөрүүлээх үлэттэн
Үрдээбит күүһүнэн,
Үөлэстээх зайыытын
Үктэнмит дьолунан,
Сандаардаах саҥарҕам
Сыдьаайбыт сиригэр
Саас эрдэ кырдалга
Сатарыыр уоҕунан
Сахалар оҕуокай этэллэр.

От-бурдун үлэтин
Күргүөнүн быыһыгар,
Кизиҥ хочо, баҕаҥна
Сынньанар кэмигэр,
Сылайбыт систэрин
Кеннэрэн, түмсүһэн
Кэрдэрүн-кардарын
Кэҕүлүн тутаннар
Сахалар оҕуокай этэллэр.

Сүүрбэҥис, үйэҕэ
Тэрээбут толкону,
Өктөөпкө ыттыспыт
Үтүмэн үөрүүнү,
Нууччалыын хоолбоспут
Улахан дьылҕаны
Уруйдаан үҥүннүк,
Унаарыкай саҕустук
Сахалар оҕуокай этэллэр.

Чурапчы.

Виктор БАШАРИН

КОЧЕГАР ТУҺУНАН ЫРЫА

Эпчиҥ уох кочегар
Эдэр уол мин буоллун,
Куугунаа, сылаас паар, —
Котелбун отуннун.

Бар-дьону угуттуу
Паарынан сыыгыныы
КылбаҺый, ыраас уу,
Кыыннньыбыт кымыстыы.

АлбаҺын табаныын,
Ат курдук муоҺалыы,
Турбанан ыытабын
Тыгыахтыыр уулары.

Кэмүлүөк оҺохпут,
Кер, отой умнуллар,
Музейтан булуоххут
Мунаарбат туҺугар.

Уот нүүҺүн, уу нүүҺүн
Улгумнук баҺылаан,
Эргиччи күнүс-түүн
Эн дьиэҕэр итии баар.

Кыскыйар буурҕабыт
Кыайтаран суланна,
Кыыдаанньаах дьыбарбыт
Кырыата уулуунна.

Үөмэхтэс уот кыммар
Үгүкүүлүү ойдунар, —
Сымсатык туттунар
Сыыдам уол кочегар!

Сылан.

Петр БОРИСОВ

Аҕам туһунан

Оҕо саҥнаах
Оҕолордуун оонньоон,
Ордук сөгөрсөн
Охсуспатаҕа дэйэҕинэ.

Кийиит кыыс
Кистэҥэ калбисийдэн
Кинрбитин курдук
Килбиэ диигит.

Сытар ыраах
Сыҥыттан тэрүөрбат
Сытыары сыммаҕайын
Сыйыарын этэбит.

Кора түскүт
Кэрэлии сакыыр,
Кореччоммоҕор
Кийиэн хоксиэбит.

Ого сааһыгар
Оҕолорбут,
Ораас тыллаах
Ойдатан сүбэлиир
Ойдоокуо биэрбит.

Аҥыы алаастарга
Аттыы аатдыыр
Ардах бэйэлээх
Аттаах эйэлэспит.

Уйун нэйэлиэкпит,
Уран тарбахтаахтара
Ураты дьиҥнэн
Ужсуҕуйбуттар эбит...

О, аҕам, аҕам!
Оҕого алаҥ
Оҕуоха маарынныыр,
Одорбук дьэгэрбит кийи!

Хайыгыт.

Николай ЕФРЕМОВ

КЫРАЧААММАР

Туллукчаанным, кыраам-харам
Даарым эрэ эрбэгэргин.
Эйэхэ баар барыы баҕам,
Эн—таалыыбат дьиктиэргин.

Миигин күн-дьыл тоҥу суоран
Арыт биллэ хоронобун.
Оҕо эрдэҕэ эн баар буолан
Эрүү олуор элэробун.

Дуулаҕар суох кыыгыах кыр,
Олох тымнаах кымыстаҕын.
Мугнаах-таҥнах ытык сир
Сырдык-ыраас ыраатаҕын.

Эйэхэ баар күн ырыата,
Олох улуу муударааһа,
Уоруу-нотуу кыыата,
Иэйии, тайтан уобараһа.

Туллукчаанным, кыраам-харам,
Даарым эрэ эрбэгэргин.
Эйэхэ баар барыы баҕам,
Эн—таалыыбат дьиктиэргин.

Чакыр.

Иннокентий ДЬЯЧКОВСКАЙ.

Ыллаарыый, доҕоччуок, миэхэ!..

Эрчимнэх тахсан дьиэрэтэ
Ыллаарыый, доҕоччуок, миэхэ,
Сэбиэрдэхтиин ааммыгар кииҥэ
Сахкыыр тыал нуҺүрэк хаалыта.

Ыллаарыый хайдах эдэр уол
Ыллаҥ кыыһы таптаабыгын,
Тоҥталаах таабыныыны бастуой
Кыыс уолу мунаабыгын.

Ыллаарыый, доҕоччуок, иэдэйиэ
Уол арааҕа ыытыллыыгын,
Иэс дойдуҕун иэнэ
Сулуспалыы барбыгын.

Ыллаарыый хайдах уол аанньа
Эрдэхтэн сулуспалыыбын,
Кыыс кэрэ мэссуонун толоонньо
Кинини итиэннэ куулларын.

Ыллаарыый сулуспата бутан
Уолчаан тиэтэйэ тоннуоҕун,
Миниэхэс миниэрдиэн
Кыыс сэгэрин көрсүөҕүн...

...Дуорачыы ыллаарыый дьоҕурдаах
Дьылаах иэдэйиэн сатаатыын.
Ыраах сылгым устун
Ыытыый ыраах таптаалым!

Н-скай чаас.

САХАЛАР ОҺУОКАЙ ЭТЭЛЛЭР

А. Н. Косыгин Саха сирин ... тын хаҺаайыстабатын иннигэр найыллааннаах хорутуо п п у й г а уонна оборуот астарыгар ... дыйыытын миэстэтигэр быһаарар эпиэтэннэх сорудах турууордах. Оттон, "уоҺаа эрилиэбитин курдук, бу саламаа биһиги ... буоммут улахан хаалыылаах. Оҥ сүрүн бириҥнэтиэхэ хорутуопуйу уонна оборуот астарыгар түгэх сылайаччылар ... биэрбэттэрэ, сири оборуоҕа ... уонна уобурдуу ... кэрүүгэ-харайыы ... кыһаныы суоҕа бу ... дьаллар. Итиннэ чахчылар ... дук совхоз Хатылыгаабы ... Ленин аатын колхоз Аммаҕаабы учаастаг ... тоҕоостоллоллар.

Оройуонна ... сорудах ... ньуу сиэмэнэн олорууу уонна бу культура барыы үлэлэри комплексныйдык механизация ... лаанын бөҕөнүрүөстэрэ быһа ... рыллыа илистэр.

Хорутуопуйу үүнэргэ ...

БАҔАРАБЫН...

Баҕарабын күн сиригэр
Кольүүстээҕи оҥоруохпун.
Баҕарабын дьон иннигэр
ДьоҺуннаахтык олоруохпун.

Баҕарабын саҥаттан-саҥаны
Саҥыннара тутуохпун,
Сахам сирин күүдү баайын
Булан дэлэҥэ туруохпун.

Үнүнүк да ҮҺүннүк күн сиригэр
Олоруохпун биҕарабын,
Кэрэттэн-кэрэни үөскэтэ,
Кэскиллээҕи уһанныахпын.

Эйэбит Ленин кэрэхсэрин
Эйэр-хаммар ыгарыммын,
Улуу норуот уйгулаах олоҕун
Туругурдар дьоллоннорбун!

Павел ПАВЛОВ,
IV кылаас үөрэнээччита.

Сылан.

Виктор ТОМСКИЙ

Эдэр бөҕөстөрбүт ситиһиилэрэ

Үөрэнээччилэр саастыы ... ... Амма оройуонун Алтан ... Н. Н. Тарскай аатынан биринэй ... ... (1957—1958 сс. төрүөхтэр) ... туруулуу курсэтиилэрэ буоллан аастылар. Маннык Мэнэ-Хаҥалас, Амма, Чурапчы, Алексеевскай, Томпо эдэр спортсменнэрин сэргэ СГУ хамаандата кыттыбыт.

Бу ... СССР үтүмэлээх тренерэ Д. П. Коркин эрчийэр оҕо аналлаах спортивнай оскуолатын ... ...